

Vandringar i Kolmården och Stavsjö

En introduktion

I sin bok 'Dansen kring järnet' skriver Hans Lidman 1977 om en handelsman från Lybeck som vid 1570-talets slut kom till Nyköping som springpojke och slutade sitt liv som borgmästare. Tillsammans med sin måg, en tysk adelsman, lade han grunden till Kolmårdens senare så inkomstbringande järnbruk, som fick namnet Stavsjöbruk. Då bestod verksamheten av att tillverka kanoner av hög kvalitet till den svenska marinen.

En av landets, som det sägs, vackraste engelska trädgårdar anlades utmed Stavsjöns västra sida i anslutning till herrgården. Den första herrgården brändes ner av ryska soldater med hjälp av svenska officerare 1719. Det lilla samhället byggdes upp igen men knappt tvåhundra år senare brann herrgårdsbyggnaden ner igen.

Nåja, herrgårdens två flyglar från 1724 finns kvar. Virket till flyglarna bedömer vi växte upp under Gustav Vasas tid. Så visst finns det historia bevarad i Stavsjö.

Närstående Stavsjö Valves är ett av Sveriges äldsta ännu verksamma företag och tillverkningen är fredlig: ventiler till pappersmassa- och gruvindustrin. Och verksamheten går bra. Bruksamhällen har en märklig kraft i sig. När de dessutom lyckas anpassa sig till den existerande tiden blir de en representant för både historien och för samtiden.

Sommaren 2017 valde den tidigare ägaren av bruket att lämna Stavsjö. Den återstående herrgårdsflygeln skulle säljas. Ett år senare öppnade Stavsjö Herrgårdsflygel efter en omfattande renovering som ett litet livsstilshotell med 6 dubbelrum. Det ska vara som att komma hem. Nordiska Kompaniets verkstäder grundades 1904 i Nyköping och var en gång stadens största industri. De fina gamla NK-sängarna här i ädelträ representerar bara de en egen epok.

Som Leif Almqvist i Stavsjö Fastigheter AB, företaget som driver det lilla livsstilshotellet säger: "När vi fick behålla de underbara NK-sängarna och Svenskt Tenn bara ville ta med sig sina egna märkesmöbler, tyckte vi det var helt OK. Det är viktigt att kunna sova gott, och det är just en av de positiva kommentarer vi får. Vi finns ju där vi finns. Och det kan vi inte göra så mycket åt. Samtidigt är det så mycket Kolmårdsskogarna erbjuder".

Kolmårdens Djurpark ligger 15 minuter bort om man genar genom skogen. Där finns även **Marmorbruket** med sitt lilla museum. Med lite förberedelse kan man få en guidning i det lilla fina museet. Med ännu mer förberedelser kan man få tillgång till skivstugan **Tittut** i närheten av Marmorbruket. Den hänger på branten där

hela världen och solen över Bråviken fullkomligt vräker sig över dig. P D A Atterbom och Carl Jonas Love Almqvist satt här och skrev. Kanske blir även du inspirerad.

Uppe på branten, där det även finns en fin picknicksplats höjden för den som tar med sig kaffe eller matkorg, har man en vidunderlig utsikt över **Bråviken** med **Sankt Annas Skärgård** i fonden.

*Marmormuseet, den gamla smedjan, förtätning av bostäder för flygarna, skivvarstugan Tittut, resterna vid ugnarna och förråden nere vid Bråvikens strand.
Foto: Gunnar Casserstedt 2020*

Men vi vänder tillbaka till Stavsjö med alla sina vackra skogssjöar.

Vi har tagit fram en serie vandringar runt dessa sjöar och omgivningarna bortom dessa. Gå gärna stigen längs Stavsjön, Skiren, Handskdammen eller Mellankärret, som alla är en del av det gamla system av dammar som började grävas och sprängas på 1600-talet för att ge vattenkraft till Stavsjö bruk. Idag är de vackra sjöar omgivna av bekväma stigar.

Norr om Stavsjö har vi även ravinen i Skogsby som är tjugofem meter lång, femton meter hög och två meter bred. Hit finns inga vägs skyltar. För att hitta hit behöver du en guide. För nu är du i kronhjortarnas och vildsvinens land. Kanske någon älg, men de flesta är borta idag. Hela landskapet är rikt på förkastningar och bland våra vandringar har vi även två spännande raviner nere vid

Bråviken.

Det händer att vi har gäster från Tyskland som bor här en vecka. De kommer hit bara för att "vara". Inga speciella planer. Den bästa dagen är att bli utsläppt på **Fjällmossen** och bara vara sig själv med tystnaden. På sensommaren kan ett besök ute vid **Stendörren** en timme bort vara magiskt.

Dagens självständiga turister är de som vill lämna stadens jäkt och samtidigt inte är rädda för landsbygden. Här finns så mycket att till sig. Vill du fotvandera och plocka

svamp på hösten eller cykla i Kolmårdsskogarna? På kvällen ställer du in din cykel i hotellets garage och promenerar upp till **Stavsjö Krog och Kafé** för en kvällsmåltid.

Dessutom passerar **Sörmlandsleden** Stavsjö vilket gör att en övernattnig under vandringen är möjlig.

En annan liten hemlighet är att årets soltimmar på sina håll i Kolmården mäter sig med både Koster och Gotland. Och hur många små samhällen i Sverige mäter sig med Stavsjö och har hotell och restaurang

364 dagar om året?

Stavsjö, samhället längst ut vid gränsen till Götaland, har idag Sveriges första digitala lanthandel, en av Sveriges bästa vägkrogar, ett nyöppnat livsstilshotell, en av landets bästa drivmedelsstationer och ett växande industriföretag. Så tror vi på upplevelsenäringen? Absolut. Sveriges naturupplevelser är underskattad bland oss som bor här. Men här finns ett stort värde för de många människor i trångbodda städer och länder där den nakna, rena, tysta naturen är näst intill omöjlig att komma åt. Det är nästan en skyldighet för oss att tillåta den komma fram!

Titta gärna på våra vandringar som du hittar här bredvid. Det är inte så svårt att trivas i Kolmården. Välkommen!

Stavsjö Herrgårdsflygel

